

ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

У статті досліджено основні теоретичні та практичні аспекти формування та оцінки рівня проблем, пов'язаних з впровадженням концепції адміністративно-правового забезпечення безпеки діяльності суб'єктів господарювання. Як наслідок, у статті, з метою подальшого застосування та удосконалення, проаналізовано та викладено власна модель впровадження методики розробки концепції адміністративно-правового забезпечення безпеки господарської діяльності, яка відображає систему поглядів керівництва суб'єкта господарювання щодо проблем безпеки на різних етапах, рівнях та сферах його господарської діяльності, а також визначає основні шляхи їх вирішення, принципи та напрями реалізації заходів безпеки.

Ключові слова: *концепція безпеки діяльності, методика розробки, безпека діяльності, інноваційний розвиток, система безпеки, суб'єкти господарювання, адміністративно-правове забезпечення.*

В статье исследованы основные теоретические и практические аспекты формирования и оценки уровня проблем, связанных с внедрением концепции административно – правового обеспечения безопасности деятельности субъектов хозяйствования. Как следствие, в статье, с целью дальнейшего применения и усовершенствования, проанализирована и изложена собственная модель внедрения методики разработки концепции административно – правового обеспечения безопасности хозяйственной деятельности, которая отражает систему взглядов руководства предприятия на проблемы безопасности в различных этапах и уровнях и сферах его хозяйственной деятельности, а также определяет основные пути их решения, принципы и направления реализации мер безопасности.

Ключевые слова: *концепция безопасности деятельности, методика разработки, безопасность деятельности, инновационное развитие, система безопасности, субъекты хозяйствования, административно – правовое обеспечение.*

In the article the basic theoretical and practical aspects of the formation and evaluation of the problems associated with the introduction of the concept of administrative and legal security of the entity. As a result, in an article for further use and improvement, analysis and implementation of the model set out its own methods to develop the concept of administrative and legal security of economic activity, which reflects the views of management system entity's security problems at different stages, levels and spheres of economic activities and defines the basic solutions, principles and ways of implementation of safety measures.

Key words: *concept of security activities, methods development, security operations, innovative development, system security, economic, administrative and legal support.*

Постановка проблеми. Зміни сучасних умов діяльності суб'єктів господарювання зумовлює потребу у розробці та впровадженні сучасних методів і способів реалізації цільових настанов щодо адміністративно-правового забезпечення їх конкурентоспроможності у довгостроковій перспективі.

В цих умовах усі суб'єкти господарювання можуть знаходитися під потенційним або реальним впливом загроз із зовнішнього і внутрішнього середовища, у протидії до яких беруть участь не тільки співробітники суб'єкта господарювання, але й фахівці, керівники та експерти різних організацій. Для об'єднання їхніх зусиль роботу щодо адміністративно-правового забезпечення їх безпеки доцільно будувати на засадах єдиного підходу до протидії загрозам, що може бути досягнуто тільки за наявності чітко розробленої концепції адміністративно-правового забезпечення безпеки діяльності суб'єкта господарювання.

Аналіз публікацій на які спирається автор. Варто відмітити, що розв'язанню проблем пошуку вдалої моделі та ефективних шляхів її вдосконалення, пов'язаної з реалізацією концепції адміністративно-правового забезпечення безпеки діяльності суб'єкта господарювання в Україні як окремого напрямку наукового пошуку в науковій літературі недостатньо розроблено. Особлива увага була приділена роботам таких науковців, як: Л.В. Ваганова, С.М. Ілляшенко, С.П. Міщенко та О.М. Полінкевич.

Мета дослідження. *Метою* даної наукової праці є теоретичне обґрунтування наукової позиції щодо впровадження методики розробки концепції адміністративно-правового забезпечення безпеки господарської діяльності, яка має включати: сформульовані висновки про основні загрози та ризики; визначені стратегічні та оперативні завдання; розставлені пріоритети в здійсненні організаторської та виконавської діяльності у сфері безпеки; визначений вплив виду та роду діяльності суб'єкта господарювання, його організаційної та

виробничої структур на можливість забезпечення безпеки та інші критерії адміністративно-правового забезпечення безпеки діяльності суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміст економічної безпеки діяльності підприємств повинен розкриватися через реалізацію адміністративно-правового забезпечення стратегічних інтересів безпеки діяльності суб'єктів господарювання на основі використання можливостей зовнішнього середовища із застосуванням продуктивної взаємодії із суб'єктами зовнішнього середовища.

На підставі аналізу існуючих підходів до визначення стратегії розвитку підприємств, сутність стратегії можливо розглядати як пріоритетне стрижневе завдання, яке визначає напрямки перспективного розвитку, має необхідне науково-технічне забезпечення і являється засобом досягнення мети їх прискореного розвитку.

Такою стратегією для безпеки діяльності суб'єктів господарювання повинна бути запропонована стратегія інноваційного розвитку з подальшим визначенням Концепції безпеки діяльності суб'єкта господарювання.

З цього приводу нам імпонує визначення Полінкевича О.М., який інноваційний розвиток розуміє як складний процес прикладного характеру створення та впровадження інновацій з метою якісних змін об'єкта керування та отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного чи іншого виду ефекту, який пов'язаний з необхідною умовою виживання і розвитку підприємств у довгостроковій перспективі [1, с. 62].

Ми погоджуємось також із думкою Л. В. Ваганової щодо формування інноваційної політики на підприємстві, яка повинна здійснюватися на основі трьох складових маркетингового забезпечення: 1) аналітико-стратегічної; 2) розроблення комплексу маркетингу; 3) організації та управління маркетингом [2, с. 203].

В свою чергу Ілляшенко С. М. вважає, що підприємство, яке стало на інноваційний шлях розвитку, повинно функціонувати на засадах інноваційного маркетингу згідно з такими принципами як: самоорганізації; саморегуляції; саморозвитку [3, с. 23-24]:

У зв'язку з цим важливим, на нашу думку, інноваційним напрямом адміністративно-правового забезпечення безпеки діяльності суб'єктів господарювання в сучасних умовах є *впровадження методики розробки концепції адміністративно-правового забезпечення їх безпеки*, яка має включати: сформульовані висновки про основні загрози та ризики; визначені стратегічні та оперативні завдання; розставлені пріоритети в здійсненні організаторської та виконавської діяльності у сфері безпеки; визначений вплив виду та роду діяльності суб'єкта господарювання, його організаційної та виробничої структур на можливість забезпечення безпеки; визначені способи та методи діяльності для цих структур підприємства.

Такий документ має бути вихідним для подальшого впровадження та розвитку адміністративно-правових, організаційних і технічних заходів безпеки діяльності суб'єктів господарювання на основі розробленого єдиного регламенту управління силами та засобами охорони і захисту, їхньої взаємодії та забезпечення.

При цьому, вважаємо за доцільне підтримати думку С.П. Міщенко [4, с. 193], що методика побудови системи безпеки діяльності суб'єкта господарювання повинна охоплювати декілька етапів, пов'язаних із: вивченням специфіки безпеки діяльності підприємства; аналізу зовнішніх і внутрішніх загроз економічній безпеці господарювання; аудиту наявних засобів із забезпечення безпеки діяльності й аналізу їх відповідності виявленим загрозам тощо.

Створення концепції безпеки діяльності суб'єкта господарювання доцільно розробляти на основі концептуальної моделі, що відображає погляди керівництва (засновників, ради директорів, експертів) на склад і структуру сфери безпеки діяльності суб'єкта господарювання.

Ми вважаємо, що *Концептуальна модель адміністративно-правового забезпечення безпеки діяльності суб'єктів господарювання* (далі КМАПЗБДСГ) – це системне викладення загальних уявлень про об'єкти, що визначаються зв'язками суб'єкта господарювання, і процеси, які враховують найістотніші взаємозв'язки об'єктів, що відносяться до сфери його безпеки.

Розробка КМАПЗБДСГ власниками або керівниками суб'єкта господарювання визначається необхідністю забезпечення оптимального балансу між структурою системи безпеки, організаційно-правовою та організаційно-виробничою структурою підприємства. Тому КМАПЗБДСГ повинна показати:

- сутність безпеки діяльності суб'єкта господарювання;
- характер системності у забезпеченні безпеки діяльності суб'єкта господарювання;
- функціонально-цільові передумови в організаційній і виробничій структурі суб'єкта господарювання для формування системи забезпечення його безпеки діяльності;
- головні чинники, що визначають призначення, склад і структуру системи безпеки діяльності суб'єкта господарювання та характер її змінювання під впливом зовнішнього і внутрішнього середовища.

Від того, наскільки керівництво суб'єкта господарювання детально з'ясувало проблеми безпеки діяльності, залежить, які завдання і з яким змістом, з якою ефективністю і повнотою вони будуть виконуватися.

Таке викладення загальних уявлень зазначеного керівництва стає вихідною передумовою подальшої розробки конкретної концепції безпеки діяльності. Провідна роль КМАПЗБДСГ полягає в тому, що б вона визначала зміст концепції як втілення системи поглядів керівництва, заснованих на розумінні ними причинно-наслідкових зв'язків у сфері безпеки діяльності. Тому бажано, щоб вироблення КМАПЗБДСГ і ознайомлення з нею виконавців *концепції адміністративно-правового забезпечення безпеки діяльності суб'єктів господарювання* (далі Концепція) зумовлювали її розробку. Тоді Концепція, як трактування реальних проблем безпеки, буде уявляти собою документовану форму викладення системи положень з безпеки, яка служить для безпосереднього визначення та

вирішення організаційних та інженерно-технічних завдань у цій сфері, а також їх перегляду при зміні зовнішнього або внутрішнього середовища суб'єкта господарювання.

Таким чином, з метою обґрунтування власної позиції з цього приводу можемо підкреслити, що Концепція є цілісним системним уявленням можливостей і шляхів запобігання впливів загроз, запобіганням або мінімізацією збитків з урахуванням конкретної специфіки діяльності суб'єкта господарювання. Цей документ повинен відображати систему поглядів керівництва суб'єкта господарювання на проблеми безпеки на різних етапах і рівнях та в різних сферах його господарської діяльності, а також визначати головні шляхи їх вирішення, принципи, напрями та етапи реалізації заходів безпеки діяльності суб'єктів господарювання. При розробці Концепції повинно бути враховано чинне законодавство, нормативні акти і регламенти у сфері безпеки діяльності суб'єктів господарювання, застосування технічних засобів та інженерних споруд.

З огляду на зазначені позиції, розглянемо концепцію безпеки з точки зору смислових значень її елементів, їхніх відносин і взаємного порядку, що відображають змістовний зв'язок між організаційно-виробничою структурою суб'єкта господарювання і системою забезпечення безпеки діяльності.

Метою створення Концепції є документальне оформлення теорії і практики підготовки суб'єкта господарювання щодо запобігання впливу загроз різного характеру та дій за непередбаченого або невідверненого їхнього впливу, а також формування для персоналу організаційної поведінки, що забезпечує безпечну діяльність суб'єкта господарювання в умовах існування потенційних загроз.

Загальна мета може деталізуватися за такими головними напрямками:

- економічна безпека діяльності;
- інформаційна та комп'ютерна, мережева безпека;
- фізична безпека.

Предметом Концепції є передумови для визначення змісту і методики організаційної діяльності, спрямованої на виключення непередбаченого впливу загроз різного характеру та мінімізацію шкоди життю, здоров'ю персоналу і власників, структурам і процесам управління, матеріальним, фінансовим та інформаційним об'єктам і процесам суб'єкта господарювання, його договірним зобов'язанням за непередбаченого або невідверненого впливу загроз.

Сутність розробки змісту Концепції при реалізації залежності між структурою системи адміністративно-правового забезпечення безпеки діяльності та організаційно-правової і/або виробничої структури підприємства повинна полягати у визначенні:

- а) об'єктів безпеки, їх структури та цілей їх забезпечення;
- б) суб'єктів небезпеки, їх структури і характеру загроз, створюваних ними;
- в) складу суб'єктів безпеки і суб'єктів забезпечення безпеки діяльності, їхньої структури та цілей управління ними;

г) складу і структури організаційно-правової та інженерно-технічної підсистем системи забезпечення безпеки та регламенту їх функціонування у взаємодії з іншими суб'єктами управлінської і виробничої діяльності.

На нашу думку, зміст Концепції повинен давати відповіді на такі питання:

- кого і що захищати (об'єкти безпеки);
- від кого захищати (суб'єкти небезпеки);
- кому (суб'єкти безпеки), якими засобами і способами та як захищати (суб'єкти забезпечення безпеки);
- які системи створювати або змінювати з метою захисту.

При цьому вважаємо, що *суб'єкт небезпеки* – це потенційне або уявне джерело загроз, що має певний характер (підготовленість, оснащеність, організованість) і мету (цілі) впливу. *Суб'єкт безпеки діяльності в свою чергу*: 1) суб'єкт, який забезпечує об'єкту безпеки та захист від загроз залежно від їх характеру і цілей впливу; 2) джерело параметрів безпеки, цілей, завдань і заходів у сфері безпеки.

З викладених підходів розуміння, наведемо перелік тільки найголовніших положень, які можуть бути відображені в Концепції, але за обсягом та деталізацією, що відповідають характеру його зовнішнього і внутрішнього середовища:

- основні загрози безпеки діяльності суб'єктів господарювання щодо своєї організації;
- захист власної документованої і комп'ютерної інформації суб'єктів господарювання і партнерів та окремо комерційної таємниці з урахуванням методів розвідки у діяльності суб'єктів господарювання та можливих джерел інформації у зовнішньому і внутрішньому середовищі та обставин доступу до них;
- вимоги до фізичної безпеки діяльності суб'єктів господарювання та її співробітників;
- зниження ризику від терористичних акцій, збройних нападів (пограбувань) і вимагань;
- протидія небезпеки від організованої злочинності;
- установки з безпеки від персоналу своєї організації;
- запобігання (припинення) агентурної діяльності всередині своєї організації;
- безпека від шахрайства в ділових відносинах;
- основи роботи служби безпеки діяльності суб'єкта господарювання;
- безпека менеджерів (підприємця) та їх родини у надзвичайних ситуаціях кримінального характеру;
- безпека в надзвичайних ситуаціях техногенного та природного походження.

Кожен із цих напрямів повинен мати свою специфіку залежно від типу, організаційної та виробничої складності підприємства, характеру його оточення і внутрішнього середовища.

Концепцію, на нашу думку, можна розглядати також з точки зору її структури, способу і правил побудови, статистичного відображення зв'язку між організаційною та виробничою структурою підприємства і системою забезпечення безпеки.

Концепція повинна розкривати суть адміністративно-правового забезпечення безпеки діяльності суб'єктів господарювання, визначати загрози, суб'єкти та об'єкти безпеки, завдання (або спеціальні функції) безпеки та основні напрями їх вирішення. Вона необхідна, щоб управляти матеріальними і людськими ресурсами стосовно завдань безпеки у відповідь на загрози (як ті, що були враховані, так і ті, що раптово виникли), підтримуючи заданий рівень безпеки.

Структуру Концепції повинно визначати системостворююче джерело цілей, завдань і заходів у сфері безпеки. Таким джерелом, тобто суб'єктом безпеки, буде саме підприємство – суб'єкт господарювання.

Тому Концепція повинна містити визначення необхідних завдань або заходів у цій сфері, здобутих на засадах чинної концепції функціонування суб'єкта господарювання, на засадах її зміни або переходу до іншої концепції. Ці вихідні положення необхідні, щоб забезпечити відповідність організаційної структури підприємства та організаційної структури системи безпеки даного суб'єкта господарювання, відповідність змісту та процесів господарської діяльності та діяльності у сфері безпеки. Необхідність такої відповідності впливає також з того, що суб'єкт господарювання відіграє важливу роль у виникненні загроз, що і вимагає адекватної їм системи забезпечення безпеки. Характер викладу Концепції повинен забезпечувати точну, докладну і послідовну розробку методів застосування заходів безпеки діяльності до вирішення практичних завдань господарюючого суб'єкта. Практика вирішення проблем безпеки без урахування системостворюючої ролі підприємств знижує конкурентні переваги і окремих підприємств, і всієї економіки в цілому.

Роль Концепції визначається ще і тим, що її положення мають задавати такий характер функціонування системи забезпечення безпеки діяльності, який створює:

а) можливість ідентифікації загроз за їхніми ознаками, оцінки ймовірного характеру їхнього прояву, розвитку і завершення, оцінки небезпечних чинників і ступеня їхньої загрози життю, здоров'ю персоналу й власників, структурам та процесам управління, матеріальним, фінансовим та інформаційним об'єктам і процесам підприємства, його договірним зобов'язанням за непередбаченого або не відверненого впливу загроз;

б) спроможність розробки методів, способів і прийомів організаційної поведінки й виконання функцій управління та виробничих функцій, направлених на: запобігання загроз; мінімізацію шкоди життю, здоров'ю персоналу і власників, структурам і процесам управління, матеріальним, фінансовим та інформаційним об'єктам і процесам підприємства, його договірним зобов'язанням за непередбаченого або не відверненого впливу загроз;

в) можливість доцільних реакцій суб'єктів безпеки за виникнення загроз, які не були передбачені.

Основними цілями при визначенні організаційної структури системи забезпечення безпеки діяльності суб'єктів господарювання є:

1. Визначення основного призначення посадових осіб і підрозділів, що об'єднуються організаційною структурою системи адміністративно-правового забезпечення безпеки діяльності суб'єктів господарювання.

Своєчасне виявлення і попередження можливого впливу з боку кримінальних угруповань, конкурентів на співробітників і об'єкти підприємства, їхній фізичний захист, захист інформації, профілактика та припинення службових проступків і правопорушень співробітників.

2. Визначення оптимального напрямку сприяння функціонування системи адміністративно-правового забезпечення безпеки діяльності суб'єктів господарювання.

Такому розвитку подій у сфері інтересів суб'єктів господарювання, яке вигідно їм і його партнерам.

3. Виокремлення етапів розробки Концепції.

Ці етапи повинні визначати необхідність врахування найістотніших взаємовідносин об'єктів і параметрів процесів у межах оточення суб'єкта господарювання. До них слід віднести такі етапи:

- оцінка структури суб'єкта господарювання і висновки, що впливають із цієї оцінки;
- оцінка умов, в яких буде відбуватися його діяльність;
- оцінка (роздільно) потенційних зовнішніх і внутрішніх загроз діяльності суб'єктів господарювання та його діяльності з урахуванням їхньої вразливості;
- вироблення пропозицій щодо змісту та організації процесів реагування на наявність, виникнення і розвиток загроз з метою збереження нормативів функціонування суб'єкта господарювання (завдання безпеки діяльності і необхідна повнота їхнього вирішення).

У межах прийнятої Концепції головна роль у координації дій усіх суб'єктів безпеки діяльності повинна належати або першій особі підприємства, або одному з її заступників, якому підпорядковується керівник служби безпеки або менеджер з безпеки. Причому в цьому процесі мають брати участь не тільки особи, які безпосередньо відповідальні за цю сферу, а й інші фахівці, адміністрація і провідні співробітники підприємства, що і визначає підвищену значимість організаційної ролі Концепції.

Висновки: Виходячи з висновків, отриманих нами вище, визначена нами модель Концепції є засадами здійснення розробки та підтримки функціонування системи адміністративно-правового забезпечення безпеки суб'єкта господарювання (САПЗБСГ). Під такою системою ми розуміємо сукупність організаційно-

правових заходів, які застосовуються для необхідної повноти захисту організаційної та виробничої структур суб'єкта господарювання від загроз із зовнішнього і внутрішнього середовища.

Головною метою створення САПЗБСГ є диференційоване застосування заходів безпеки залежно від рівня та характеру активності суб'єкта господарювання, його підрозділів і посадових осіб, виду і характеру загроз.

Отже, підкреслимо, що Концепція – не деклараційний документ, це документ з управління у сфері безпеки діяльності, що погоджує дії керівництва суб'єкта господарювання щодо адміністративно-правового забезпечення його безпеки та можливості технічних підсистем і фірм-інсталяторів, а також можливості оперативних структур МВС України, СБ України, ДПС України, суб'єктів недержавної правоохоронної діяльності в особі охоронних фірм тощо в ході реалізації механізмів їх взаємодії.

Список використаних джерел

1. Полінкевич О.М. Сутність економічних понять «інновація», «інноваційний процес» та «інноваційний розвиток підприємств» // Економічні науки. – Серія «Економічна теорія та економічна історія». Збірник наукових праць. ЛНТУ.- Випуск 7 (28). – Ч. 2.-Луцьк, – 2010. – С.60-76
2. Ваганова Л.В. Створення механізму інноваційної безпеки підприємства на основі маркетингової складової / Л.В. Ваганова. – Маркетинг і менеджмент інновацій. – № 4. – 2011 р. – Т. 1. – С. 202-206 с
3. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком : навч. посіб. / С.М. Ілляшенко. – [2- ге вид., перероб. і доп.]. – Суми : ВТД «Університетська книга»; К. : Видавничий дім «Княгиня Ольга», 2005. – 324 с.
4. Міщенко С.П. Концептуальні аспекти економічної безпеки підприємств у ринковій економіці / С.П. Міщенко. – Маркетинг і менеджмент інновацій. – № 2. – 2011 р. – С. 190-195

УДК: 347.962

Е.В. Тертична

здобувач

Львівського університету бізнесу та права

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ОРГАНІВ СУДОВОЇ ВЛАДИ В МЕХАНІЗМІ «СТРИМУВАННЯ І ПРОТИВАГ» У СИСТЕМІ РОЗПОДІЛУ ВЛАДИ УКРАЇНИ

У статті, спираючись на основні науково-теоретичні та практичні аспекти як вітчизняних, так і зарубіжних фахівців щодо пошуку ефективних шляхів реалізації діяльності органів судової влади в механізмі «стримування і противаг» у системі розподілу влади як окремого наукового напрямлення, досліджено серед особливостей поділу влади в Україні місце та роль судової влади як специфічної незалежної гілки державної влади. Проаналізовано сутність судової влади у системі розподілу влади, її особливості та ознаки, що дозволило сформулювати теоретичні передумови цього правового явища.

Ключові слова: державна влада, гілка влади, суд, судова влада, стримування і противаги, органи судової влади, розподіл влади.

В статье, опираясь на основные научно – теоретические и практические аспекты как отечественных, так и зарубежных специалистов по поиску эффективных путей реализации деятельности органов судебной власти в механизме «сдержек и противовесов» в системе разделения властей как отдельного научного направления, исследованы среди особенностей разделения властей в Украине место и роль судебной власти как специфической независимой ветви государственной власти. Проанализированы сущность судебной власти в системе разделения властей, его особенности и признаки, что позволило сформулировать теоретические предпосылки этого правового явления.

Ключевые слова: государственная власть, ветвь власти, суд, судебная власть, сдержки и противовесы, органы судебной власти, разделение властей.

In this paper, based on fundamental research and theoretical and practical aspects of both domestic and foreign experts to find effective ways of implementing the activities of the judiciary in the mechanism of "checks and balances" in the system of separation of powers as a separate research direction, research among features of separation of powers in Ukraine the place and role of the judiciary as a specific independent branches of government. The essence of the judicial power of the features and characteristics that allow to formulate the theoretical background of this legal phenomenon.

Key words: state power, legislative power, the court, the judiciary, checks and balances, the judiciary, the separation of powers.

Постановка проблеми. Однією з головних цілей демократизації сучасного суспільства була проголошена ідея створення правової держави, в якій судова влада повинна стати одним з найважливіших елементів структури державної влади поряд із законодавчою і виконавчою.